

10. පුරේජාන ප්‍රත්‍යයේ ත්‍රිරාශිය

වස්තු පුරේජාන ප්‍රත්‍යය, ආරම්මණ පුරේජාන ප්‍රත්‍යය යයි පුරේජාන ප්‍රත්‍යය දෙවැදැරුම් වේ. එයින් වස්තු පුරේජාන ප්‍රත්‍යය ඉහත කී වස්තු පුරේජාන නිඃශ්‍රය ප්‍රත්‍යය මෙනි. ආරම්මණ පුරේජාන ප්‍රත්‍යයෙහි ත්‍රිරාශිය මෙසේ ය.

වර්තමාන නිෂ්පන්න රූප අටළොස ආරම්මණ පුරේජාන ප්‍රත්‍යය වන ධර්මයෝ ය. ආරම්මණ පුරේජාන ප්‍රත්‍යය ලැබෙන්නා වූ ද, ආරම්මණ පුරේජාන ප්‍රත්‍යය ලැබෙන අවස්ථාවෙහි වූ ද පඤ්චවෝකාර භූමියෙහි උපදනා කාම සිත් සිච්චණසය, අභිඤාද්වය ය, අප්‍රමාණය වර්ජිත වෛතසික පණස ය යන මොවුහු ආරම්මණ පුරේජාන ප්‍රත්‍යයේ ප්‍රත්‍යයෝත්පන්නයෝ ය. ආරම්මණ පුරේජාන ප්‍රත්‍යය නොලැබෙන්නා වූ ද, ආරම්මණ පුරේජාන ප්‍රත්‍යය නොලැබෙන අවස්ථාවෙහි වූ ද ද්විපඤ්ච විඤ්ඤණ මනෝධාතු වර්ජිත සිත් සසැත්තූව ය, වෛතසික දෙපණස ය, චිත්තජ රූප ය, ප්‍රතිසන්ධි කර්මජ රූප ය, බාහිර රූප ය, ආභාරජ රූප ය, සාතුජ රූප ය, අසංඤ සත්ත්ව කර්මජ රූප ය, ප්‍රවාත්ති කර්මජ රූප ය යන මේ ධර්මයෝ ආරම්මණ පුරේජාන ප්‍රත්‍යයාගේ ප්‍රත්‍යනීකයෝ ය.

පුරේජාන - “පුරෙ - ප්‍රත්‍යයෝත්පන්නයන් පහළ වීමට පෙර, ඡායිත්ථ - පහළ විය, ඉති - එබැවින්, පුරේජානො - පුරේජාන නම් වේ.” තමාට අදාළ වන්නා වූ ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න ධර්මයන්ට නිශ්‍රය භාවයෙන් හෝ ආරම්මණ භාවයෙන් හෝ, ප්‍රත්‍යය වීම සඳහා ඒ ප්‍රත්‍යයෝත්පන්නයන් පහළ වීමට කලින් පහළ වන්නා වූ ශක්තිය පුරේජාන ප්‍රත්‍යය නම් වේ. “ප්‍රත්‍යයෝත්පන්නයන් පහළ වීමට පෙර” යැයි කීව ද ඉපිද නිරුද්ධ වූ ධර්මයන් අදහස් නොකෙරේ. ඉදිරියේ දී පුරේජාන අත්ථි යැයි පැමිණෙන්නා වූ අස්ථිභාවයෙන් ස්ථිති ඝණයේ දී විද්‍යමාන වීම යි.

සුර්වාචාරයයන් වහන්සේලා මෙම පුරේජාන ප්‍රත්‍යය කල්පාරම්භයේ පටන් පහළ වූ හිරු සඳු දෙකට උපමා කළහ. “කල්පාරම්භයේ පහළ වූ හිරු වර්තමානය දක්වා විද්‍යමාන වේ. හිරු සඳු පහළ වී, පසුව පහළ වන්නා වූ පුද්ගලයන්ට ආලෝකය දෙමින් උපකාරක වන්නාක් මෙන් ප්‍රත්‍යයෝත්පන්නයට පෙර ඉපිද, නිරුද්ධ නොවී ස්ථිති ඝණයේදී පවතිමින් තමාට පසුව උපදින්නා වූ චිත්ත වෛතසිකයන්ට උපකාරක කරයි යනුවෙන් අදහස් කෙරේ. මෙම පුරේජාන දෙවර්ගය අතරින් වස්තු පුරේජාන ප්‍රත්‍යය වස්තු රූප සය

ම වන අතර වස්තු පුරේජාන නිස්සය සමඟ සර්වාකාරයෙන් ම සමාන වේ.

ආරම්මණපුරේජාන ප්‍රත්‍යය - අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහයේ දී “ පඤ්චාරම්මණානි ච පඤ්චවිඤ්ඤාණවීටියා - පඤ්චාරම්මණයෝ පඤ්චවිඤ්ඤාණ වීථිත්වලට” යන පාඨයෙන් මෙම ආරම්මණ පුරේජානය දැක්වීය. අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහයෙහි එන මෙම අදහසට අනුව “වර්තමාන පඤ්චාරම්මණයෝ ම ආරම්මණ පුරේජාන ප්‍රත්‍යයෙන් ප්‍රත්‍යය වේ” යැයි පෙනේ. එසේ වුවද “චක්ඛුං අනිච්චතො දුක්ඛතො අනත්තතො විපස්සන්ති” ආදී පඤ්භාවාර පාළියේ අදහසට අනුව වර්තමාන චක්ඛුප්‍රසාදය අරමුණු කරමින් විදර්ශනා කරන අවස්ථාවක දී ඒ වර්තමාන චක්ඛුප්‍රසාදය පුරේජාන ද වේ, ආරම්මණය ද වේ යන්න නිවැරදි බැවින් ආරම්මණ පුරේජාන වීමට හැක. සෝත ප්‍රසාදය ආදී ප්‍රසාද රූපයන් ද භාව ජීවිතරූපයන් පිළිබඳව ද මේ ක්‍රමය ම යි. එබැවින් ත්‍රිරාශිය සඳහා ස්වරූපාර්ථ දැක්වීමේ දී පෙළ අටුවාවට අනුකූලව දක්වන අතර අභිධර්මාර්ථ සංග්‍රහයේ පාඨය පරිපූර්ණ වූවක් නො වේ. (අභිධම්මත්ථ විභාවිනී ටිකාවේ මෙම අදහස දැක්වේ - “පඤ්චාරම් මණානි පඤ්චවිඤ්ඤාණවීටියා” ති ව ඉදං ආරම්මණපුරේජානනිද් දෙසෙ ආගතං සන්ධාය වුත්තං. පඤ්භාවාරෙ පන “සෙක්ඛා වා පුටුප්ඡනා වා චක්ඛුං අනිච්චතො දුක්ඛතො අනත්තතො විපස් සන්” ත්‍යාදිනා (පටිඨා. 1.1.424) අවිසෙසෙන පච්චුප්පන්නවක් ඛාදීනම්පි ගහිතත්තා ධම්මාරම්මණම්පි ආරම්මණපුරේජානං මනොවිඤ්ඤාණවීටියා ලබ්භති. අත්ථතො හෙතං සිද්ධං, යං පච්චුප්පන්නධම්මාරම්මණං ගහෙත්වා මනොද්වාරිකවීචි පචත්තති, තං තස්ස ආරම්මණපුරේජානං හොතිති.)

අනිෂ්පන්න රූපයන් සැබෑ පරමාර්ථයන් නොවීමෙන් ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න යැයි ඒකාන්ත වශයෙන් දැක්වීමට නොහැකි බැවින් මෙම ආරම්මණ පුරේජාන ප්‍රත්‍යයට ඇතුලත් නොවේ.

ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න - “ආරම්මණ පුරේජාන ප්‍රත්‍යය ලැබෙන්නා වූ” යන වාක්‍ය බණ්ඩය ද්විපඤ්ච විඤ්ඤාණය සහ මනෝධාතුව යන දෙක අපේක්‍ෂා කරමින් තබන ලද්දකි. එම ධර්මයෝ වර්තමාන පඤ්චාරම්මණයන් ඒකාන්තයෙන් අරමුණු කරමින් පඤ්චද්වාරික වීථිත්ති පමණක් පහළ වන බැවින් ආරම්මණ පුරේජාන ශක්තියෙන් ඒකාන්තයෙන් ම ප්‍රත්‍යය ලබයි. “ආරම්මණ පුරේජාන ප්‍රත්‍යය ලැබෙන අවස්ථාවෙහි වූ ද” යන වාක්‍ය බණ්ඩය සෙසු කාමාවචර සිත් සහ අභිඤ්ඤ අපේක්‍ෂා කරමින් තබන ලද්දකි. එම ධර්මයෝ වර්තමාන නිෂ්පන්න රූපයන් අරමුණු කරනා අවස්ථාවේදී

ආරම්භය පුරේජාන ශක්තියෙන් ප්‍රත්‍යය ලබයි. සෙසු අරමුණු ගන්නා විට ආරම්භය පුරේජාන ශක්තියෙන් ප්‍රත්‍යය නොලබයි.

වෛතසික සම්ප්‍රයෝගය දක්වන තැනදී නිෂ්පන්න රූපයෝ සත්ව ප්‍රඥප්ති නොවන බැවින් අප්පමඤ්ඤ වෛතසිකයන් අත්හැර ඇත. මහද්ගත ලෝකෝත්තර සිත් මෙම නිෂ්පන්න රූපයන් අරමුණු නොකරන (කසිණ ආදී ප්‍රඥප්තීන් අරමුණු කරයි) බැවින් ප්‍රත්‍යයෝත්පන්නයන්හි ඇතුළත් නො වේ.

ප්‍රත්‍යතීක - “ආරම්භය පුරේජාන ප්‍රත්‍යය නො ලබන අවස්ථාවෙහි වූ” යන වාක්‍ය බණ්ඩය, ඒකාන්තයෙන් ආරම්භය පුරේජාන ප්‍රත්‍යය ලබන ද්විපඤ්ඤ විඤ්ඤණ සහ මනෝධාතු හැර සෙසු කාමාවචර සිත් අපේක්‍ෂා කරමින් දැක්වූවකි. “ආරම්භය පුරේජාන ප්‍රත්‍යය නොලැබෙන්නා වූ ද” යන වාක්‍ය බණ්ඩය ඒකාන්තයෙන් ම ආරම්භය පුරේජාන ප්‍රත්‍යය නොලබන මහද්ගත ලෝකෝත්තර සිත් අපේක්‍ෂා කරමින් දැක්වූවකි.

ප්‍රත්‍යය - ප්‍රත්‍යයෝත්පන්නයෝ -

- වර්තමාන රූපාරම්භය අරමුණු කරමින් වක්ඛුද්වාරික විථිය පහළ වන අවස්ථාවේ දී රූපාරම්භය ප්‍රත්‍යය වේ, වක්ඛු විඤ්ඤණය සහ වක්ඛුද්වාරික විථි සිත් ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න වේ. ශබ්දරම්භය අරමුණු කරමින් සෝතද්වාරික විථි සිත් ආදිය උපදනා අවස්ථාවෙහි දී ද මෙම නය ක්‍රමය ය.
- වක්ඛු වස්තුව අරමුණු කරමින් විදර්ශනා කරනා අවස්ථාවෙහි වර්තමාන වක්ඛු වස්තුව ප්‍රත්‍යය වේ, විදර්ශනා කරන්නා වූ මනෝද්වාරික ජවන විථිය ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න වේ.
- ස්වකීය වර්තමාන වක්ඛු වස්තුව අභිනන්දනය කරනා විට ලෝභ ජවනයන් ද, හදය වස්තුව පිළිකුල් කරනා විට ද්වේෂ ජවනයන් ද, සංශය, අලස බව ඇති වන විට විචිකිච්ඡා උද්ධච්ච සහගත ජවනයන්ට ප්‍රත්‍යය වේ. සෝත වස්තු ආදිය අරමුණු කරන විට දී ද මෙම නය ක්‍රමය ම ය.
- වර්තමාන රූපාරම්භය අරමුණු කරමින් දිබ්බ වක්ඛු අභිඤ්ච, වර්තමාන ශබ්දරම්භය අරමුණු කරමින් දිබ්බ සෝත අභිඤ්ච පහළ වන විටදී එම රූප ශබ්දරම්භයෝ ප්‍රත්‍යය වේ. අභිඤ්ච සිත ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න වේ. “මාගේ කයට සිත මෙන් සීඝ්‍රයෙන් (වහා) යන්නට ලැබේවා” යන

ඉද්ධිවිධ ඤාණ අධිෂ්ඨානය සිදු කරන විට කයෙහි ඇති වර්තමාන නිෂ්පන්න රූප එක එකක් ප්‍රත්‍යය වේ. ඉද්ධිවිධ අභිඤ්ච ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න වේ. මේ ආදී වශයෙන් ප්‍රත්‍ය ප්‍රත්‍යයෝත්පන්න පහළ වන ආකාරය දැන යුතු වේ.

මෙම පුරේජාන ප්‍රත්‍යයේ ප්‍රත්‍ය නිර්දේශ පටිඨාන අටුවාව සහ මූලටීකාවන්හි විස්තරය සහ පඤ්භාවාරගණනා අනුටීකාවේ “ අභිඤ්ඤාණස්ස පන කදච්චි සහජාතංපි ආරම්මණං හොති” යන පාළියෙන් ස්වකීය හදය වස්තුව අරමුණු කරනා අවස්ථාවේදී සහජාත හදය වස්තුව අභිඤ්චට අරමුණ වන බව දැක්වේ. එසේ වුවත් එබඳු අරමුණු ඉතා කලාතුරකින් ලැබෙන බැවින් (බහුල වශයෙන් නොලැබෙන බැවින්) සහජාත ආරම්මණ ප්‍රත්‍යය යැයි වෙනම නොබෙද දැක්විය. කියන ලද සියලු කරුණු සලකමින් මෙය ගැඹුරු නුවණින් විමසිය යුතු කරුණක් වන බැවින් මෙම ග්‍රන්ථයේදී අන්තර් ඇත.

තව ද ත්‍රිරාශිය දක්වන ඇතැම් ග්‍රන්ථවල “පුරේජාන ප්‍රත්‍යය වස්තු පුරේජාන, වස්ත්වාරම්මණ පුරේජාන, ආරම්මණ පුරේජාන වශයෙන් තෙවැදෑරුම් වේ” යැයි පැමිණේ. එය “තං සබ්බංපි වත්ථුපුරේජානං ආරම්මණපුරේජානං ද්විධා ධීතං” යන අටුවා පාඨයට නොගැලපේ. නමුත් වස්ත්වාරම්මණ පුරේජාන නිස්සයේ දක්වූ ආකාරයට හදය වස්තුව ඇතැම් අවස්ථාවක දී වස්තුව ද, ආරම්මණය ද, පුරේජානය ද වන බැවින් ඒ ආකාරයෙන් තුනකට බෙදීම වරදක් යැයි නොකිය යුතු. දෙකකට බෙද ඇති අටුවාවේ අදහසට අනුව ඒ වස්ත්වාරම්මණ පුරේජානය ආරම්මණ පුරේජානයෙහි අන්තර්ගත වේ.